

Anbudet

Eskilstuna - Strängnäs
Släktforskarförening

Informationsblad för Eskilstuna - Strängnäs släktforskarförening

Nr 3/98

*God Jul
och
Gott Nytt År*

I detta nummer:

- Ordförandens lilla spalt.
- Till Minne.
- CD-skivor, Litteratur,
- Reportage. Tips
- Reflektioner.
- Ett namns bakgrund!
- Efterlysningar. Barndomsminnen
- m.m. m.m.

ESSF Adress:

Eskilstuna - Strängnäs
släktforskarförening
Box 14126
630 14 ESKILSTUNA

Postgiro:

73 81 41-1

Redaktion

Redaktör:

Arne Carlsson
Gillbergavägen 140
632 36 ESKILSTUNA
Tfn 016 - 42 64 10
Fax 016 - 42 64 10
Arb 016 - 15 23 17
Mobil 070 - 588 06 10
E-post arne@caritakonsult.se

Adressändring

Skickas till Kassören!!

Medlemsavgifter 1999

Fullbetalande 125.- / år
Familjemedlem 25.- / år

Eftertryck eller citat

Får gärna göras ur Anbudet under förut-
sättning att källan anges

Öppet i klubblokalen 1999

Under våren planeras att hålla lokalen
öppen:

Tisdagarna:

2/2, 2/3, 4/5
kl 18.00 - 20.00

Lördagarna:

16/1, 20/2, 20/3, 17/4, 15/5
kl 11.00 - 14.00

Vi försöker ha gott kaffe o speciellt gott
varmvatten till Thé, någon form av fika-
bröd eller kakor tillgängligt till självkost-
nadspris.

Styrelse 1998

Ordförande:

Arne Carlsson
Gillbergavägen 140
632 36 ESKILSTUNA
Tfn 016 - 42 64 10
Fax 016 - 42 64 10
Arb 016 - 15 23 17
Mobil 070 - 588 06 10
E-post:
arne@caritakonsult.se

Vice Ordförande:

Kajsa Nilsson
Lundvägen 3
645 32 STRÄNGNÄS
Tfn 0152 - 120 01
Fax 0152 - 120 01

Sekreterare:

Anita Carlsson
Gillbergavägen 140
632 36 ESKILSTUNA
Tfn 016 - 42 64 10
Fax 016 - 42 64 10
Mobil 070 - 547 89 40
E-post:
anita@caritakonsult.se

Parkeringsplats

Till dig som kommer med bil så finns det
parkeringsplats på baksidan av Admini-
strationsbyggnaden.

Kör in första vägen till vänster efter kur-
van uppe vid sjukhuset så har du parke-
ringsplatsen till vänster (baksidan).

Där har vi fått tillåtelse av vår hyresvärd
att stå med våra bilar dom gånger vi har
någon form av träff.

Kassör:

Margareta Gustafsson
Åkerövägen 6
633 47 ESKILSTUNA
Tfn 016 - 13 11 80
Fax 016 - 14 71 00
E-post:
magn37@hotmail.com

Övriga styrelsemedlemmar:

Britt-Marie Stenquist-Ason
Stensäter PL.2279
635 06 ESKILSTUNA
Tfn 016 - 940 03
E-post:
bm.ason@swipnet.se

Margareta Bergqvist

Vandrarvägen 19
645 32 STRÄNGNÄS
Tfn 0152 - 126 36
E-post:
bergqvist.015212636@telia.com

Björn von Porat

Gullringsgatan 7
645 32 SRÄNGNÄS
Tfn 0152 - 155 57

Ringklocka

Vi har nu fått en ringklocka till vår lokal.
Du kan komma in genom den första yttre
dörren men sedan är den andra dörren låst.

För att då komma in i vår föreningslokal
så har vår hyresvärd satt upp en liten ring-
klocka och den sitter till vänster om dör-
ren.

När lokalen är öppen för medlemsträff så
skall du ringa på klockan så kommer nå-
gon och öppnar för dig.

30 November och första advent, en gråkullen dag när till och med småfågeln vid matbordet tycker att livet inte är så där absolut helkult. Haren låg och tryckte på sin vanliga plats bakom husvagnen när jag var ut med komposthinken.

Ja, trots att vi bor mitt i ett villasamhälle så florerar källsorteringen för fullt! Det blir en fruktansvärd massa papper som hopas varje dag i bärkassen för tidningar och annat och förpackningskassen blir lika full den med, sedan är det plast av två slag och glas och metall.

Ibland känns det som om man bor i en soptipp, men nog verkar det vettigt att ta vara på vad som går.

Och det där med att kunna ta vara på det mesta, det tror man ju att det är Smålänningarna som gör och det kanske är sant. Men vi borde nog alla ta vara på de möjligheter som bjuds, medan dom finns!

Till detta nummer av Anbudet har det kommit många, många bidrag, så många att vi får lov att flytta en del till nästa nummer, men det är ju bara ett kärt besvär.

Lite sämre tycker jag nog att det är när det gäller att ta vara på de möjligheter som finns inom föreningen när det gäller samvaron med andra släktforskare och utnyttjande av föreningens träffar och vår egen lokal.

Som Anita skriver på annan plats i tidningen så har det varit lite dåligt, för att inte säga mycket dåligt med anslutningen till våra träffar. Till Höstmötet där Bengt Ohlin hade fått hoppa in som föredrags-hållare kom det inte fler än 10 st medlemmar, varav fyra st från styrelsen, (Bengt pratade mycket initierat och kunigt om Eskilstunas första lokomotiv Förstlingen, samt många trevliga anekdoter däromkring).

Det är kanske tyvärr så att traditionen inom föreningen inte är sådan att vi umgås på föreningsnivå eftersom vi tidigare inte har haft en egen lokal att vara i då

Stadsarkivet tidigare bara var öppet på dagtid.

Nu får vi väl jobba vidare med aktiviteter under 1999 både i Eskilstuna och Strängnäs och då måste jag påpeka att det naturligtvis är meningen att vi skall kunna åka till respektive stad för att vara med på de olika evenemangen oavsett var dom hålls. Jag är medveten om att det kan vara svårt med resorna ibland, men det finns dock ett antal bilar som kan vara möjliga att åka med, om bara viljan finns!

Det verkar som om det skulle bli mycket pekpinna idag, men jag har faktiskt den känslan att det behövs lite omruskning just nu i föreningen.

Vi i styrelsen känner att vi trampar lite vatten, vi försöker att få fram aktiviteter och program, men frågar oss ibland, ja rätt ofta förresten, (som Hasse Danielsson brukar säga i sketchen: Varför kommer ni inte när jag rrrringer?).

Vi vill höra Din Åsikt!

Det är här som vi måste få hjälp med synpunkter och åsikter från våra medlemmar: VAD VILL NI GÖRA och VAD VILL NI FÅ UT AV FÖRENINGEN???

Varför inte skriva ett litet brev eller ta kontakt med någon i styrelsen och tala om vad just Du skulle vilja att vi ordnar. Vi tar gärna emot **alla** synpunkter, framförallt de som är kritiska!

I lokalen har vi nu fått igång ytterligare tre datorer som vi kommer att se till att ladda med våra egna register över Eskilstunaborna. Dessutom så kommer vi efterhand att bygga om de läsare som vi har där för att kunna läsa kort på högkant! Och nu så börjar vårt bibliotek att växa till sig med andra föreningars tidningar nu när vi sänder ut Anbudet runt om i Sverige.

Dessutom så har vi fått in en hel del trevliga böcker till biblioteket och fler vill vi ha, så har Du någon så.....

Nej, nu får det vara slut med "gnäll och skäll".

Det är ju bara 24 dagar kvar till julafton när detta skrivs och då hoppas jag att alla får en lugn och fridfull jul. Att Ni dessutom har sparat lite av Anbudet att läsa i lugn och ro.

*Tack för alla bidrag till
Anbudet.
En God jul
och
ett Gott Nytt År
önskar Anne C*

Forskarhjälp

På vår förfrågan om forskarhjälp har redaktionen fått ett svar.

Vår medlem Roland Ek som bor i Ärlandsbro har erbjudit sig att hjälpa till med forskning för medlemmar som har anor eller någon form av forskning som tillhör Härnösands Landsarkiv.

Roland bor 1,5 mil utanför Härnösand. Ev. kostnad i samband med uppdraget görs upp mellan den intresserade forskaren och Roland Ek.

Rolands adress och telefon är:

Roland Ek
Finsvik 2327
870 10 ÄRLANDSBRO
Tel: 0611 - 660 81

E-post:
roland.ek@harnosand.mail.telia.com

Nybörjarkurs 1999

Vi har för avsikt att hålla en kurs i släktforskning under 5 lördagar för nybörjare i föreningslokalen under våren 1999. Det är några stycken som har efterlyst en sådan kurs på dagtid. Vi räknar med max 8 deltagare och kursavgift 100.- för medlemmar.

Kontakta Anita C. på tfn 016 - 42 64 10 för upplysningar och anmälan. Välkommen.

TILL MINNE AV MARY LINDKVIST

En av Eskilstuna-Strängnäs släktforskarförenings hängivnaste medlemmar, Mary Lindkvist, avled den 4 oktober 1998, 81 år gammal. Hon föddes i Eskilstuna den 9 augusti 1917, tog studenten därstädes år 1937 som en av de första kvinnliga studenterna. Efter vidareutbildning på Påhlmans handelsinstitut i Stockholm återkom hon till Eskilstuna. Hon gifte sig 1945 med Carl-Hugo Lindkvist. På 1960-talet var hon anställd på personalavdelningen på Centralasarettet, men från 1977 till pensioneringen tjänstgjorde hon på Eskilstuna kommuns förhandlingssektion som personalkonsulent.

Personalfrågor hörde till hennes yrkesliv. Men personintresset tog också andra former. På sin fritid och framför allt efter pensioneringen ägnade hon sig passionerat åt släktforskning. Hennes släkt (med bl a släktnamn som Ahlgren, Klang, Björkegren och Spännare) kom från skilda håll i vårt land men vissa anor från Eskilstuna-trakten (Jäder, Lista och Näshulta) samt södra Sörmland (Tuna och Tunaberg).

I Södermanlands släktforskarförening var hon medlem och ansvarig för dess kassa under de sista åren av dess verksamhet.

Till Eskilstuna-Strängnäs släktforskarförenings styrelse kom hon år 1989 och stannade där ett antal år. Hon åtog sig villigt allehanda uppdrag och uppgifter. Bl a ledde hon studiecirklar i släktforskning och gav råd och hjälp åt många släktforskare. Därvid utnyttjade hon flitigt stadsarkivets upprättade alfabetiska register. Till släktforskarföreningens möten kom hon så länge hennes krafter tillät.

Mary Lindkvist var också intresserad av lokalhistoria i största allmänhet. Hon deltog i två av mina högskolekurser i ämnet och skrev intressanta uppsatser om Fil-Öbergs och Björktorps-skolan. Aktivt medverkade hon i de skrivareverkstäder, som utmynnade i dels en bok om julsederna i norra Sörmland, dels en bok om Råby-Rekarne.

Mary var sålunda en mycket kunnig och arbetsvillig medarbetare i släktforskningens och den lokalhistoriska forskningens tjänst. Eskilstuna-Strängnäs släktforskarförening har anledning att känna stor tacksamhet för hennes gärning i dess led.

Bror-Erik Ohlsson

Avlidna medlemmar

Avlidna medlemmar vars bortgång kommit till styrelsens kännedom.

Mary Lindkvist
Gunborg Brehmer

Nya Medlemmar

Vi hälsar följande nya medlemmar hjärtligt välkomna till föreningen

Ivarsson	Kjell o Eva	Östra Storgatan 12 2 tr	633 42	ESKILSTUNA	
Holmgren	Solveig	Torsgatan 23 C	731 34	KÖPING	0221 - 166 78
Forsman	Annika	Kyrkogårdsgatan 2 B	633 41	ESKILSTUNA	016 - 51 82 36
Hjelm	Stina	Tranbärsstigen 4 C	645 43	STRÄNGNÄS	0152 - 154 46
Sundberg	Barbroo Lennart	Zagnerstavägen 3	647 91	MARIEFRED	0152 - 452 33
Berglund	Rigmor	Vällargatan 9	644 31	TORSHÄLLA	016 - 35 66 67
Gustafsson	Harry	Bredängsgatan 49 G	633 46	ESKILSTUNA	016 - 12 16 48
Manheij	Carina	Haget, Aspö	645 93	STRÄNGNÄS	
Sjögren	Knut	Björkövägen 11	632 22	ESKILSTUNA	016 - 12 32 55
Höglund	Lars G	Edsala, Skvatramsv. 1	647 93	MARIEFRED	070 - 688 45 92
Larsson	Monica	Sävargatan 9	644 35	TORSHÄLLA	

CD-skivor bra hjälpmedel i släktforskning.

I samband med att posten erbjöd allmänheten nya postnummerkataloger kunde man välja om man ville ha tryckt version eller på CD-skiva. Undertecknad valde papper av olika anledningar. Idag har jag skaffat mig CD-skivan dessutom, version 1997:1 (86:- kronor), som hjälpmedel i min släktforskning.

Sökning på Karlsson ger även alla Carlsson. Kostade vid mitt inköp 198:- kronor och är väl använda pengar om man söker nu levande släktingar.

Margareta Bergquist

Ny litteratur

Tidskriften Bygd och Natur som ges ut av Sveriges Hembygdsförbund har kommit ut med ett temanummer (1997:6) "Färad mark: handbok för tolkning av historiska kartor och landskap".

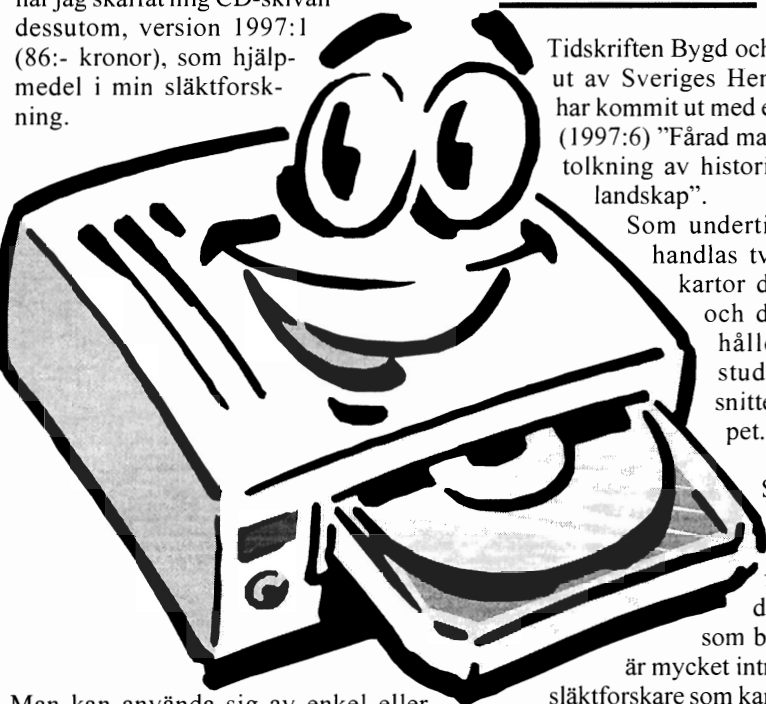
Som undertiteln säger behandlas två ämnen, dels kartor dels landskapet och dessutom innehåller skriften en studieplan för avsnittet om landskapet.

Släktforskning tangerar ofta hembygdsforskning och den första delen som behandlar kartor är mycket intressant även för släktforskare som kanske inte ger sig ut i naturen och letar rågångar och gamla igenväxta åkrar och ängar.

På 60 sidor får man lära sig mycket om gamla kartor och hur man genom så kallad kartöverlägg kan jämföra dagens ekonomiska karta med de gamla kartorna och på så sätt bilda sig en uppfattning om förfädernas livsvillkor.

Vill man också veta mer om hur bearbetning och utnyttjande av jorden förändrats från allra äldsta tid så läser man även de resterande 110 sidorna. Som jämförelse kan man läsa "Ättebackar och ödegården: de äldre lantmäterikartorna i kulturmiljövården" av Clas Tollin, 1991 där i stort sett samma ämne behandlas.

Margareta Bergquist

Man kan använda sig av enkel eller avancerad sökning. Den enkla är närmast motsvarande vanliga tryckta postnummerkatalogen dvs man får veta postnumret för en viss gata på en bestämd ort.

Den avancerade sökmöjligheten innebär att man kan söka "på allt" t ex ett gårdsnamn och få uppgift om *länskod, kommunkod/namn och församlingskod/namn*. Övriga uppgifter i formuläret är rent postala och kanske av mindre intresse.

Ex.: sökning på Kinger ger 2 träffar Vansö Kinger. Sökning på Vansö ger 73 poster med uppgift på olika gårdar och hus med Postnr 645 92. Man bör observera att databasen även innehåller adresser med *enbart postlåda eller box* och som alltså *inte kan sökas* på gårdsnamn. Men som släktforskare är man luttrad och vet att inga register är fullkomliga och tar den möjlighet som ges.

Även telefonkatalogen på CD har sina brister. Man kan naturligtvis inte finna personer med hemligt nummer eller med endast "nalle" eftersom de normalt inte finns med i katalogen. I övrigt är den ett utmärkt hjälpmedel eftersom man får napp på efternamn med varierande stavning.

Arkivens dag

Den 7 november hade så gott som alla arkiv i Sverige öppet. Från ESSF åkte tre medlemmar i Strängnäs till Uppsala landsarkiv där vi tillbringade några givande timmar. Undertecknad har besökt ULA många gånger men just nu verkar mycket ha hänt och händer i arkivvärlden.

Genom SESAM-projektet, (arbetslösa akademiker har under tre år på arkiv och museer genom statens bidrag arbetat med katalogisering och digitalisering av samlingarna) har en hel del nya register kommit till.

Tidigare fanns vissa manuella register till bouppteckningar, främst för Uppsala län och Stockholms län. Nu har dessa lagts in i en databas och fortlöpande sker nu registrering av Södermanlands län där hitintills Daga, Höebo, Jönåker, Oppunga, Västerrekarne härad, Eskilstuna rådhusrätt samt Rekarne (Öster) för tiden 1881-1901 är inlagda.

I Västmanlands län är Köpings rådhusrätt, Norrbo, Siende härad och Västerås rådhusrätt klara. Man har olika sökningångar, som namn, gård, årtal och får fram exakt uppgift om volym och nr på bouppteckningen så därmed sparas mycket arbete och förmodligen även slitaget på böckerna när man slipper bläddra och leta i flera olika volymer.

ULA har naturligtvis inte så mycket kartor som lantmäteriverket men nu kan man enkelt i ett nytt dataregister se om just det finns någon för den gård eller socken man är intresserad av. Väldigt enkelt! Dessutom har man uppdaterat och/eller skrivit nya föredömligt korta vägledning till de olika arkiven t ex bouppteckningar, mantalslängder, kronofogdearkiv.

Det fanns också en matnyttig katalog till den pågående utställningen "Orostider i Uppland. Stora nordiska kriget 1700-1721 speglat i länsstyrelsens arkiv". Det är fantastiskt så mycket intressant material som finns i våra arkiv. Det enda man önskar är mera tid, mera tid.

Tyvärr var inte folkbokföringssektionen öppen, dit man ska vända sig för att få hjälp när det gäller sekretessbelagt material, det som man kunde få hjälp med på pastorexpeditionerna tidigare. Denna sektion har dessutom öppet betydligt kortare tid än landsarkivet i övrigt, några timmar på förmiddagen och ett par timmar på eftermiddag. Bäst att ringa och kolla

Fortsättning på sidan 6

innan man åker till Uppsala om man inte har annat ärende på landsarkivet också.

Dessutom hittar man nästan varje gång något nytt i bokhyllorna, eller i varje fall något man glömt att man sett tidigare.

Den här gången var det ett register utgivet av SCB över inlämnade äktenskapsförord (hela landet) som kom ut åren 1921 - 1932. Varför alla dessa korta serier? Det är inte lätt att komma ihåg var vissa uppgifter snabbt går att söka men bara för viss tid!

Glädje och besvikelse i lagom doser är släktforskarens lott.

Margareta Bergquist

Mera kött på benen!

Tisdagen 29 september hade vi fått låna Eskilstuna Stadsbiblioteks lunchrum för ett besök av Barbro Nordlöf som föredragshållare, hon har anor från Östergötland och Närke.

Björn Lindvall som är informationsansvarig på Eskilstuna Stadsbibliotek började med att informera alla deltagare om att det nästa år är 200 år sedan det första biblioteket för allmänheten öppnade. Detta bibliotek var Kjula-Sundbys bibliotek.

Därefter började Barbro Nordlöf sitt föredrag. Hon startade med lite latinska ord, därefter påpekade hon hur viktigt det är att kontrollera dödböcker, vigselböcker och födelseböcker.

Gift utan krona kan tyda på något barn innan äktenskapet. Oäkta barn kan komma sist i födelseboken. Fadran är mycket viktiga då dessa kan ha någon form av släktskap med föräldrarna.

På 1600-talet finns mamman ej angiven i födelseboken. Beskedlig = Kunnig. Det kan stå i dödboken "Drunknade på väg hem från mantalsskrivningen". Fänig eller fjollig = Senil.

I husförhöret skall man titta långt ner på sidan för där kan man upptäcka svärmor eller svärfar eller svärson.

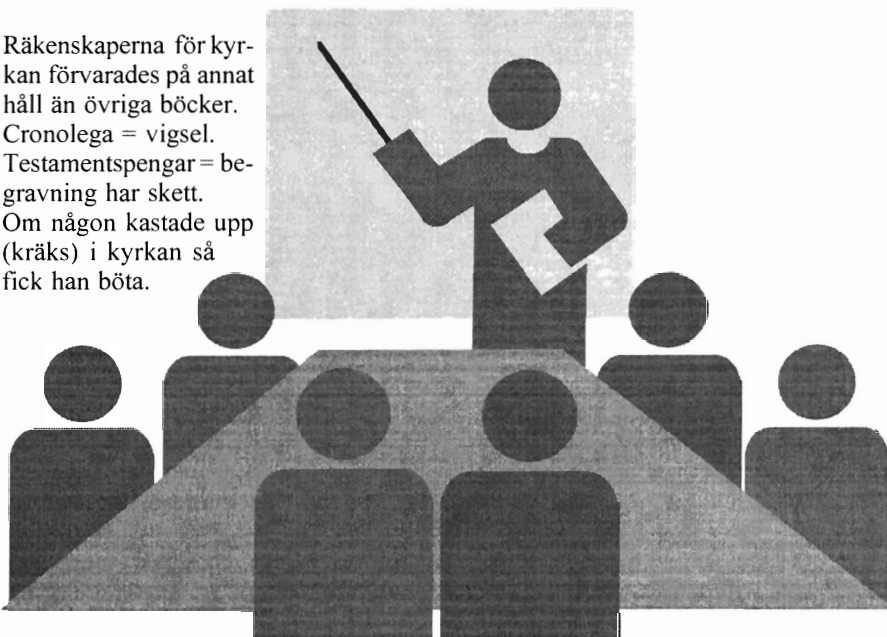
Om man inte gick i rätt kyrka och tog nattvarden fick man böta. Mindre vetande och idiot fick inte ta nattvarden. Mannen fick vänta 6 månader innan omgifte och kvinnan 1 år.

Konstmästare pumpar upp vatten i bergslagen vid gruvorna.

Bilagor till husförhörlängderna serie H kan vara mycket bra att titta i.

Detta kan jag (Anita Carlsson) intyga, för det är till bra hjälp både i Stockholm och Göteborg där det är svårt att få tag i uppgifter.

Räkenskaperna för kyrkan förvarades på annat håll än övriga böcker. Cronolega = vigsel. Testamentspengar = begravning har skett. Om någon kastade upp (kräks) i kyrkan så fick han böta.

Sockenstämmoprotokollen går från 1 maj - 30 april.

Sexman = skötte kyrkoplikten, det vill säga såg till att alla tog nattvarden som dom skulle.

Tolvman skulle skriva under mantalsslängder.

Bomärken kunde ärvas. Bouppteckningar i regel efter 1734, kan ev. vara tidigare. Ekar var fridlysta, samt att det var skottpengar på varg och björn. Gärningsman = socken - eller härads-hantverkare (sockenskomakare, sockenskräddare, sockensmed, häradsskomakare).

Gratialistrullor finns på Krigsarkivet. Rusthållet kan övertas av sonen. Brandjärn, i bouppteckningar, kryss som ställs över elden för att ha kaffepannan på.

Kyrkobänkarna fick resp. hushåll betala för.

Ja, detta var lite smått och gott som man kan hitta i husförhörlängderna om man bara har ögonen med sig och håller utkik.

Efter föredraget var det dags för kaffe och liten kaka och det smakade bra. Det blev även en allmän frågestund med Barbro Nordlöf.

Det har också visat sig att Barbro Nordlöf tydligen har en syssling här i Eskilstuna.

Anita Carlsson

Gamlebykurs

På försommaren hade jag anmält mig till en kurs i "Fördjupad släktforskning" och den skulle gå i Gamleby Folkhögskola mellan den 10 augusti och till den 14 augusti. För planerings skull så ringde jag någon gång omkring midsommar och gjorde en förfrågan om kursen skulle bli av. Jag fick svar att det var 11 st. anmälda så den skulle säkert komma igång som planerat. Någon vecka senare fick jag deltagarlista och programmet för kursveckan och då var det 19 st. anmälda till kursen.

Fredagen den 7 augusti

På eftermiddagen beslöts att vi skulle starta vår resa ner till Gamleby och som alltid så är det mycket att göra i sista minuten. Ärenden till posten, sedan hem för att ära en pizza på kvarterets pizzeria, allt

för att slippa stanna direkt en kort stund efter start.

Så innan vi var klara så var klockan halv sex. Som alltid så kommer frågan upp alldeles efter start "Har vi med oss allting nu" och Arnes svar är stående "Det fixar sig". Fast vi har haft husvagn i 18 år så är det alltid samma fråga vid start, men efter så många år så borde vi ju ha lärt oss vad som ska med.

Vi såg tunga regnmoln på avstånd, men vi hade inget regn utan solsken hela vägen. I Norrköping stannade vi för natten och klockan var då runt halv åtta.

Lördagen den 8 augusti

Vaknade tidigt och åt frukost. Lämnade Norrköping vid åttatiden på morgonen. Med en fikapaus under vägen så var vi i Gamleby vid halv tio och checkade in. Vi gick runt på campingplatsen och hittade en bra plats där vi kunde stå plant med vagnen nere vid sjön. Efter olika bestyr så åkte vi in till Gamleby och orienterade oss, bl. annat tog vi reda på var Gamleby Folkhögskola låg, därefter åkte vi tillbaka till centrum och bunkrade upp lite matvaror till helgen. Hela helgen hade vi framför oss innan jag skulle börja kursen, det var två stycken latdagar innan kursstart.

Det blev lite korsord och lite läsning att ta till för att förströ tiden. Sent på kvällen började det regna.

Söndagen den 9 augusti

Efter nattens regn så var det fuktigt i gräset, men morgonen bjöd på uppklarnade och sol. Dags för shortsklädsel. Dagen förströdde vi på olika sätt. Arne höll på med sina båtar nästan hela dagen, eftersom han skulle tävla med en eller ett par på hemvägen i Katrineholm.

På grund av blåsväder så satt jag i en hörna där det var lä och läste en bok eller också löste jag korsord. Framåt kvällen så kom dagens regnväder, en liten skur och i och med det så slutade det att blåsa. Därefter så klarnade det upp igen.

Måndagen den 10 augusti

Kl. 9.00 började kursen och vi hade i förväg fått en deltagarlista som bestod av 19 st. namn. Men när kursen startade så visade det sig att det var 31 st. som hade anmält sig.

Först var det lite allmän information om kursen av **Holger Kanth**.

Därefter fick kyrkoherde **Olof Nilsson** gå igenom kyrkobokslatin. Han är kyrkoherde i Hallingebergs församling och har varit präst i 40 år.

Han pratade om det latinska språkets utveckling och att latin har funnit i Sverige

i över tusen år samt att det finns kyrkobokslatin, klassisk latin och nylatin. Kyrkobokslatin överlevde det vanliga klassiska latinet.

200 år e Kr så översattes Gamla Testamentet till grekiska från hebreiska. Därefter översattes det till romerska språket och sedan valdes det latinska språket. Romerska riket dog 486 e. K.

Karl den Store såg till att latinet kunde fortsätta som språk. Han inrättade skolor för bl. a. latin.

Allt som prästerna diskuterade var på latin, så allmogen kunde inte protestera eftersom dom inte kunde språket. Numer används språket främst av forskare.

På 1200-talet påverkades Sverige av latinet. Gustav Wasa såg till att Bibeln översattes från latin till svenska. I skolorna skulle man lära sig latin. Latinet skulle vara en höghet. Tack vare olika översättningar så har språket förvanskats vilket man nu håller på och förändrar. Latinet användes i religiöst hänseende.

Sedan fick vi olika fotostater med latinska ord som vi säkert kommer att ha nytta av.

Detta var förmiddagspasset och efter lunch var det besök i Hallingebergs kyrka och sockenstuga.

I kyrkan så berättade Olof Nilsson om kyrkans historik och om de olika inventariernas historia. Efter att ha sjungit en psalm så fick vi gå in i sakristian och titta. Kyrkogården sköttes av kyrkorådet, jag vill påpeka att det var en mycket vacker kyrkogård med fräscha blommor på varje grav och varje rad med gravar hade samma färg på blommorna.

Vid 14.30 tiden så serverades det kaffe i sockenstugan och det var ju givetvis prat och diskussion om olika släkter och om vad man hittat och inte hittat släktforskare emellan.

Efter kafferasten så kunde dom som var intresserade gå ner till kyrkstallet och titta. Där fanns det mycket museala saker att titta på, såsom slädarna som man använde på vintern för att ta sig till kyrkan, olika manglar som använts för att mangla linnedukar m m, likvagnen och mycket mer.

Tisdagen den 11 augusti

Denna dag skulle vi ha datasökning samt visning av DISGEN med DISBYT det vill säga sökning efter våra egna anor via DISGEN:s egen databas. Det var **Sture Bjelkåker**, ordförande i Föreningen för

dator i släktforskning med programmet DISGEN som visade all datakörning. DISGEN kommer även med ett nytt sök-

program som heter DISBYT 2000 som man beräknar ska vara klart till år 2000.

Sture talade även om hur framtiden ev. kommer att te sig för oss släktforskare med att kunna sitta hemma vid sin egen dator och göra olika sökningar, samt att kunna ta hem mikrokort i sin egen dator och kunna läsa av.

Efter förmiddagskaffet så visade han lite olika CD-ROM skivor, bl. a. Sveriges Dödbok.

Därefter kunde vi alla gå runt till olika stationer och göra sökningar på vårt eget material. Hela PLF:s databas fanns med liksom att det gick att söka på hela DISGEN:s databas för hela Sverige.

Onsdagen den 12 augusti

Dagen började med ett föredrag av **Lars Osvald** om gamla "Mått och vikter i äldre tider".

Detta föredrag handlade även om skatter, vad alla i äldre tider fick betala för olika sorters skatter.

Mtl=Mantal, måttet på vad en fastighet kunde bära. 1 tunna = 147 liter, 1 öre/år för alla vuxna över 15 år i skatt samt boskapspenning för varje kreatur.

Salpeterskatt = gödsel som gick till krut-tillverkning.

Frälsehemman, frälsejord var befriad från skatt, brukades av adelsmän och adelsmännen skulle sätta upp rusthåll. 1723 uteslutande adeln som ägde frälsejord. Åborätt = icke tidsbegränsad rätt att ärva jorden.

Skattefrälsehemman tillkom på 1600-talet och kunde säljas till adeln.

Fortsättning på sidan 8

Kronohemman förändrades till skattehemman.

Åganderätten kunde övergå helt till kronan.

Arvejord = ärvd jord, först närmaste släkten, fädernejord och modernejord. Uppbjöds 3 ggr. vid tinget, gällde ända till 1875.

Rå och rör = sten, rösen eller andra märken i naturen utgjorde gränser mellan olika hemman.

Kronohemman tillhörde kronan och brukades av en arrendator.

Ödehemman befriat från skatt eftersom det saknade "åbo".

Indelningsverket tillkom på 1600-talet. Torpsynen över soldattorp gjordes vart tredje år, samt vid till- och avträde.

Årliga räntan infördes på 1500-talet med jordeböcker som underlag.

Älvsborgs lösen = utlösa danskarna 1571, en tiondel till skatt, alla fick betala skatt. År 1613 var det så dags för nästa Älvsborgs lösen och skatteindrivning som följd.

Holger Kanth höll timmen innan lunch en liten introduktion till vår övningsuppgift på eftermiddagen och det var domböckerna.

Efter lunch blev vi indelade i olika övningsgrupper om 5 eller 6 st. för att via mikrokortsläsare eller videolog läsa och ta oss igenom olika domstolsprotokoll.

Detta var så intressant så vi tappade all koncentration på hur mycket tiden var, vi höll nämligen på att glömma bort kafferasten.

Torsdagen den 13 augusti

På förmiddagen hade vi fortsatt läsning av domböcker och nu fick vår grupp en dombok från slutet av 1600-talet. Nu fick vi ta en mikrokortsläsare istället för videologen. Från den här tiden var det minsann inte så lätt att läsa och samtidigt få ut någonting vettigt och få ett samband, av dom ord som vi lyckades stava oss igenom. Vid halv tolv tiden så fick vi börja att redogöra för vad vi fått ut av domboken och det som vi läst föregående dag fick vi ju ut ett vettigt samband av, men det som vi läst på förmiddagen blev det mest bara lösryckta ord av. Men man ska inte ge tappat så fort för det.

Efter lunch var det gemensam avfärd från skolan till Västervik för att gå till Västerviks Kommunarkiv. **Åke Andersson** gick igenom vad man kan finna i ett Kommunarkiv och det tog ungefär en timme.

Därefter åkte vi till Kulbacken, som är ett museum. Där finns bl.a. många fartygsmodeller och visning av tändsticks

tillverkning. Man har utomhus även olika hus som är ditflyttade, soldattorp för att visa hur dom såg ut. Det var mycket likt den miljö som finns på Skansen i Stockholm.

Fredagen den 14 augusti

Lars-Göran Johansson från Utvandranas Hus i Växjö berättade om vilka olika sökmöjligheter det finns för att kunna söka utvandrade svenskar. Dels så finns ju CD-ROM skivan Emigranten och sedan så har Utvandranas Hus betydligt fler register på plats som man kan leta i. Lars-Göran demonstrerade givetvis via dator och stor skärm hur det fungerade.

Det här var ju vår sista dag och de deltagare som hade långt hem, hade passat på att starta hemresan redan vid lunchtid.

Efter lunch så var det **Erik Carlsson** från Vimmerby som under eftermiddagen berättade för oss om både roliga och tråkiga händelser ur domböckerna.

Detta var en mycket givande vecka som varmt kan rekommenderas till den som eventuellt funderar på att åka på en veckokurs.

Anita Carlsson

Ett besök på GF.

Efter att ha funderat något år på att gå med som medlem, så gick jag med i GF (Genealogiska Föreningen) i början av året. Det finns två olika medlemsavgifter, jag betalade den högsta och då får man ett elektroniskt nyhetsbrev varannan månad, d. v. s. man får rätt så färsk nyheter.

Under hösten så har GF Temakvällar på sitt höstprogram, 3 st med fjorton dagars mellanrum. Det första mötet var den 12 oktober under temat:

Klippsamlingen och Sv. Dödbok.

Det var närmast klippsamlingen som jag var intresserad av för Sv. Dödbok har jag själv. Sedan blir det måndagen den 26

oktober och då är det Emigrantforskning med CD-skivan samt GF:s mikrofilmade version av (delar av) registret Göteborgs poliskammars arkiv, litteratur mm.

Den sista kvällen blir 9 november och temat då är GF:s register till Post & Inrikes m fl äldre tidningars personnotiser. Vad man kan söka och hur man går vidare till tidningsläggen.

Jag får se om jag åker till alla kvällarna, men i alla fall så var jag på den första temakvällen med klippsamlingen.

GF ligger ju i Stockholm så det vill till att man är ute i god tid eftersom mötet började kl. 18.00 och det kan vara köer i Stockholm.

Jag åkte 15.45 hemifrån och när jag kom till motorvägen mellan Salem och Botkyrka så var det kö, vilket visade sig bero på att det var en trafikolycka som orsakade detta. Annars gick det bra att ta sig fram via Essingeleden och Fridhemsplan, sedan S:t Eriksgatan och mot Norra Bantorget, därefter en helomsvängning och upp den lilla vägen mot Katarinahuset.

Så jag var där 17.30 men det var inte så mycket tid över eftersom jag ville ringa hem och meddela att jag kommit fram och sedan skriva in mig i besöksliggaren.

Denna kväll samlade omkring 14 personer och **Ian Hamilton** (ordförande i GF) började med att visa Sv. Dödbok (CD-skivan) med dödsuppgifter från 1966 och framåt, dock tyvärr inte fullständig men det finns ändå mycket att leta i den.

Efter denna demonstration så var det en liten rast med smörgås och dricka.

När vi sedan samlades igen så visade Ian hur klippsamlingen såg ut som finns från 1936 ur Sv. Dagbladet och längre fram även ur DN:s familjesidor.

Man klipper ur både födelse- vigsel- och begravningsannonser.

Därefter var det flera som fick pröva med att söka på Sv. Dödbok och några fick napp. Självt så kom jag ihåg ett namn ur släkten och vips endast två stycken på CD-skivan och den ena är Arnes moster.

Då gick Ian ut och tittade i klippsamlingen och hittade motsvarande namn. Det visade sig då att det var en kusin till Arne som hade en födelseannons införd på sin son.

Så denna kväll gav lite mer material även till min egen släktforskning.

Anita Carlsson

Reflektioner över höstens medlems-träffar. (Både ris och ros)!

Hösten startade den 12 september och det var fint höstväder och som vi inte visste, även Torgens Dag vilket tydligen gjorde att många stannade ute på torg och gator.

I vår föreningslokal vid "Säsongsöppet" kunde vi endast notera 5 - 6 medlemmar som ställde upp.

I Strängnäs var det nästan 30 personer som kom och lyssnade på **Per Clason** om "Regementens arkiv, rullor kontrakt och torpsyner".

Till Eskilstuna Stadsbibliotek med "Surfa - Internet" kom det c:a 15 personer.

Till Släktforskarresan till Leksand var det omkring 20 personer som ställde upp.

När **Barbro Nordlöf** höll sitt föredrag "Om konsten att sätta kött på benen, eller hur får man veta mer?" hade ungefär 25 st slutit upp.

Till Höstmötet och föredraget på Eskilstuna Stadsbibliotek hade vi hastigt fått ändra program på grund av sjukdomsfall. Före mötet var det medlemsmöte och då hade **10 medlemmar** och **en eventuellt blivande medlem mött upp och av dessa 11 var det 4 st från styrelsen.**

Vi satt alltså 10 st och bestämde om en höjning av medlemsavgiften för 254 st personer som inte var närvarande eller över huvud taget inte var intresserade av sin egen förening.

När det var datakväll i lokalen så kom det omkring 30 personer och det var faktiskt trångt och mysigt och det var flera som aldrig fick en chans att få titta på

bland annat Söderskivan för det stod medlemmar bredvid mig hela tiden och frågade.

När så klockan var lite över 20.00 så så det bara "vips" och så var alla borta som röken för vinden.

Där stod vi (Arne och jag) med alla prylar som skulle ner till bilen, dator, skärm, tangentbord, två portföljer och kaffebröd som var över.

Inte en enda så mycket som erbjöd sig att hjälpa till att bära ut åt oss.

Det är lätt att tröttna på att det bara krävs från medlemmarnas sida och man aldrig får någon hjälp tillbaka.

På träffarna när lokalen har varit öppen så har det kommit 6-8 personer per gång.

Vi ska alla ha klart för sig att lokalen kostar och är den så lite besökt så börjar styrelsen ställa sig den frågan om vi verkligen skall ha en lokal som kostar 6.000 kr. per år när den utnyttjas så lite av föreningens medlemmar.

För, Hej du medlem var finns du som aldrig har varit i din egen lokal?

Vi vill se mer verksamhet i vår förening och vi vill ha medlemmar som hjälper till inte bara med det lätta vardagliga utan även med arbetsgrupper av olika slag som då kan avlasta styrelsearbetet.

Så en sista gång, slut upp för din förening.

Anita.

Tidiga "raggare"?

Kungörelse 15/12 1810

Aldenstund Magistraten tid efter annan förnummit, huru som, Ortens till och ifrån Stadens resande Allmoge företagit sig den Osed att dels med ett strängt och ovårdssamt åkande eller ridande färdas fram och åter på Stadens allm. gator, hvari- genom både yngre och äldre personer oftast kunna äfventyra att till sina lemmar blifva skadade, dels ock hindra framfarten för andra åkande och gående dymedelst att de antingen genom åkande i bredd eller kreaturans fastbindande vid husväggarne mästadelen igenstänga de eljest nog smala gatorne; Så har till förekommande här af Magis-

Dom som verkligen ska ha en mycket stor ros är våra lokalvärdar som har ställt upp varenda gång det har varit öppet i lokalen. Ett stort tack till Er.

Domböcker

Vi är ett gäng som vill lära oss att läsa domböcker!

Känner Du att du kan lite grann och vill hjälpa oss att komma igång?

Kontakta Anita Carlsson (Sekreteraren)!

traten aktat nödigt utsätta ett vite af 1 R:dr 32 Sk Banco, hvartill den hädanefters gör sig förfallen, som på ett eller annat sätt beträdes med att antingen köra och rida hårdt eller ock färdas i bredd eller genom hästars och vagnars fästade på Gatorne försaka några hinder eller olägenheter för andra resande; öfver verkställigheten här af åligger det Stadsfiskalen och Stads Betjäningen att hålla en noga och alfvarsam tillsyn.

Ur domböckerna av

Lennart Karlsson

Ett namns bakgrund

Hur det började!

I min barndom hörde jag att min far (Oskar Hjalmar Jäderholm) och farfar (Karl-Oskar Jäderholm) började efter andra världskriget att forska i namnet Jäderholm.

Upprinnelsen till det hela torde ha varit att en Jäderholm som sades vara förmodligen hade avlidit i Arboga och i samband med detta efterlystes ev släktingar. Nu var vi inte tillräckligt nära släkt för att få arva, men det fick dem till att fortsätta forska.

Min far berättade för en journalist på tidningen Folket i samband med en artikel när Lisbeth och jag gifte oss¹ att vi härstammade från franska valloner som kom invandrade till Jäders Bruk utanför Arboga i Västmanland i början av 1600 talet för att lära svenskarna järnbruk, och anfadern till namnet kom då och bosatte sig på Jäders Bruk.

Jag har på senare år allt oftare undrat över om det var sant och var alla anteckningar som min far och farfar måste ha haft tagit vägen, tyvärr så var mitt intresse för släktforskning inte väckt under tiden de levde, vilket enligt vad jag senare erfarit är mycket vanligt.

Inga anteckningar stod att finna, undersökningar hos slakten gav inget resultat, ingen visste var de anteckningar hade tagit vägen som borde finnas. Senare egen erfarenhet har lärt mig att det borde funnits massor med papper, men icke ett spår.

Min farfar gifte om sig på gamla dagar och den gamla damen levde fortfarande då², närmare 100 år gammal, jag tog kontakt med henne, hon bodde i ett bostadsområde i Eskilstuna och var vid gott minne, fast hörseln var klen men det framkom snart att alla papper efter Karl Oskar (min farfar) hade kastats och hon kunde inte minnas om det hade funnits någon släktrönika med bland, som hon sa "allt det skräpet".

Så det blev till att börja från början, min fru och jag anmälde oss till en kurs i släktforskning på ABF för att lära oss hur man kom igång, Lisbeth med sin släkt och jag med min. Det var mycket lärorikt och intressant som vi fick lära och jag kom igång bra med min forskning, jag kom att inrikta mig på namnet Jäderholm till en början, eftersom det intresserade mig att få klarhet i om det min far hade sagt var sant, så denna nedteckning är ett resultat av vad jag vet till idag, men mycket mer finns att "gräva" fram inte minst på Landsarkivet i Uppsala där mycket av Jäderholms ursprung är bevarat, där finns hela Jäders Bruks Arkiv från starten av bruket 1550.

Varför Jäders Bruk någon mil väster om Arboga är så viktig för namnet kommer att framgå senare när historien rullar igång. Förkortningen **JBA** som står i fotnoterna betyder Jäders Bruks Arkiv var resten av materialet kommer ifrån står att läsa om i fotnoterna.

(ej autentisk bild! Red anm.)

Men först litet bakgrundshistoria om Jäders Bruk.³

Jäder utanför Arboga förekommer i skrift, vad man hitintills vet första gången 1359⁴ då fru Ramfrid Bengtsdotter (Sparre) gav Jäders Kvarn till Julita Kloster, i Arboga tänkeböcker finner man Jäder omnämnt under 1400-talet. Det torde vara säkert att de värdefulla vattenfallen och strömdragen långt tidigare utnyttjades av traktens strandägande bönder för att bearbeta det från övre Bergslagen kommande hyttejärnet.

Den riksbyggande, mångkunnige och allt omvårdande Gustav Wasa insåg betydelsen av en inhemsk vapen- och rustningstillverkning för att därigenom göra sig oberoende av den dyra importen av vapen från framför allt Tyskland.

Gustav Wasa startade då Sveriges första vapenindustri på Jäders Bruk i mitten av 1500 talet 1551 för att vara exakt, och till det behövdes skickliga vapensmeder som inte fanns i Sverige utan de inkallades huvudsakligen från Tyskland. Varför Arboga valdes som plats finns det inte någon dokumentation om, inte heller de meningsutbyten som bör ha föregått ett slutligt beslut om att förlägga verksamheten till Arboga och dess grannskap, men att man hade valt rätt kom snart att visa sig. Den lilla holme som ligger ovanför staden, Jäders holme⁵ i Arbogaån var en idealisk plats för verkstäderna med god tillgång på vattenkraft, arbetskraft och skog. Sjöförbindelse med Stockholm fanns⁶, samt bra förbindelser med Bergslagen därifrån man fick järnet. Under 1500-talet utvecklades sedan en arbetsfördelning mellan stad och holme, den produktion som inte behövde vattenkraft förlades till staden.⁷

En anonym författare beskrev platsen i början av 1600-talet "Jäders Holme vid Arboga har en mycket bekvämlig situa-

tion för varjehanda manifaktorer och hantverk så i anseende till strömmen som löper runt om honom såsom ock därtill att den ligger uti ett gott land, där köpas kan både mat och järn samt kol och annat som behövs".

Gustav Wasas tanke när han planerade denna industri var att Sverige skulle göra sig oberoende av vapenimporten, något som inte lyckades helt då och som inte lyckas idag heller.

Starten på Sveriges vapenindustri

Den 5 februari 1548, alltså tre år före fabriks grundande, dagtecknade Gustav Wasa en befallning till fogden Nils Tuleson att låta utnyttja Hammarforsens vattenkraft för en hammarsmedja, och uppgiften att bygga en sådan anförtroddes Marcus hammarsmed med tillnamnet Klingensten som tidigare visat sig vara skicklig på detta område⁸.

När den sedan var färdig så kom fogden att ge "Erik i Fors" särskilda instruktioner att endast de skickligaste skulle arbeta i smedjan, så i hammarsmedjan arbetar Påvel Hammarsmed, i stålhammaren Olov Stålsmed, i spikhammaren Joel Spiksmed, alla med sina gesäller, lärpojkar och drängar. Så var man rustad att år 1551 leverera utrustning och redskap till anläggningarna för vapenindustrierna på Jäders Holme.

Den spiksmedja som tidigare hade legat på platsen befallde Gustav Wasa fogden att flytta till Bergslagen för att inte störa klingsmedernas arbete.

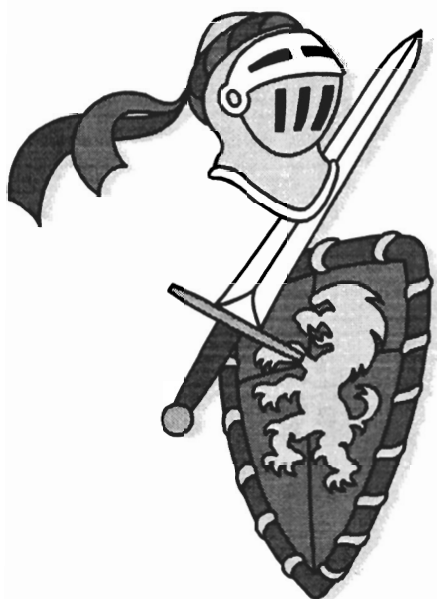

Före 1551 fick man nästan helt lita sig till import när det gällde att beväpna rytteri och fotfolk och 1546 fanns inte mindre än sex olika sorters skjutvapen, sju typer av blanka vapen samt hillebarder, bardisaner, knävelspjut, stridshammare m.m. i de prislister som finns bevarade över importerade vapen. Den inhemska tillverkningen av vapen före 1551 var vad man vet tämligen sporadisk och härrörde sig från olika smedjor spridda här och var i landet.

Den man som av konungen utsågs till fogde och som skulle skapa denna mycket omfattande tillverkning var samme Nils

Fortsättning på sidan 11

Tulesson som byggde upp Hammarforsen och han lyckades anmärkningsvärt fort med sin uppgift.

Värvning av mästare

Det behövdes yrkesskickligt folk till smedjorna på Jäders Holmar och till den efterbearbetning som huvudsakligen förlades till Arboga, dessa värvades främst i Tyskland av kungen utskickade värvare, 1551 kom det sex stycken smeder med mästaren Marcus Dieffstädter "Marcus Klingsmed" i spetsen 1552-53 kom det fler skickliga smeder av vilka många snart lämnade landet igen⁹, år 1553 finns det redovisat c:a 30 hantverkare med olika färdigheter som värvats i Tyskland, men bara 18 av dem kom hit, 7 rymde på vägen och 5 lovade att komma senare men kom aldrig.

Värvarresorna fortsatte men efter 1562 finns inte fler resor antecknade för Arbogas del. Men en del ströhhantverkare kom även senare och vid sekelskiftet kom det ett ökat antal franska och vallonska smeder "franzoser". Det är bland dessa "franzoser" som jag hoppas finna min anfader, problemet är att det arkivmaterial som finns bevarat, Jäders Bruks Arkiv, och som berör tiden mellan 1550 och c:a 1650 dels är omfattande och i ganska dåligt skick + att ordningen är obefintlig, (lösblad av pergament) *men uppgiften att i materialet "spåra upp" Mästaren Erik Carlsson¹⁰ anfäder är inte omöjligt, kommer bara att ta lite tid.*

Brukets start

Vid 1500-talets slut och 1600-talets början ökade antalet vattendrivna verk på holmens norra sida och dess östra udde. De sprängnings- och fördämningsarbeten som gjordes för att utnyttja vattenkraften innebar att vattenådern vidgades. 1617

hade de intelligande bönderna tröttnat på att se ån erövra allt större del av åkerarealen och begärde lindring i sina utlagor.

Under den tid som bruket hade varit igång sade de sig ha nödgats flytta sina gårdesgårdar fyra gånger. Flera smeder vittnade också om hur ån, från att ha varit en lättpasserad rännil, svällt över sina tidigare bräddar.¹¹

Från år 1642 finns en noggrann karta över holmen med ett trettiotal vattendrivna verk utsatta.¹²

Samtliga dessa var inte knipphamrar avsedda för manufaktur eller vapensmede. Redan 1617 omtalades en såg¹³ och ett slip- och polerhus, dessutom fanns den tidigare nämnda mjölkvarnen.

Brukets storlek

Som en illustration över omfattningen av de yrken som var representerade kan nämnas: klingsmeder, klingberedare, polerare, harnesksmeder, harnesksare, slipare, kryssmeder, knivsmeder, bössgjutare, sporrsmeder, tråddragare, pansarmakare, klensmeder, låssmeder, sadelmakare, skraddare, stövelmakare, skomakare, hattmakare, färgare, lådmakare och barberare inalles 22 ämbeten med var sin mästare, sen tillkommer minst två gesäller och flera lärlingar till var mästare som sen var och en hade familj med hustru, barn pigor och drängar. Faktorn hade sin personal av skrivare mm, faktorn drev också ett jordbruk med hingstuppfödning, vidare fanns kuskar till alla transporter samt alla pigor och drängar med familjer vilket blev en bosättning vid Jäders Bruk som var nästan lika stor som i Arboga.

Vapenproduktionens upphörande.

Men tendensen var att vapenproduktionen avtog under 1600-talet. Tillverkningen av stångvapen som pikar, hillebarder och svinfjädrar¹⁴ upphörde helt¹⁵. Under 1640-talet hade bruksledningen lagt ned stora summor på att utveckla produktionen av värjor. Caspar Kohl som hade avskedats från Vira Bruk¹⁶ anförtröddes att leda driften.¹⁷ Tre år senare värvades också svärdsfejare och arbetsfolk från Stockholm.¹⁸ Under 1640-talets andra hälft tillverkade dessa hantverkare en rad praktvapen, förgyllda och etsade bardisaner, pikuddar, klingor. Produktionen kulminerade i samband med Drottning Kristinas kröning 1650.¹⁹ Den stora satsningen visade sig vara ett misstag, 1649 fick Vira Bruk ensamrätt på allt klingsmede i riket.²⁰ Som en följd av detta, samt personliga motsättningar mellan faktorn och Caspar Kohl upphörde tillverkningen på 1650-talet.²¹

Ändrad verksamhet.

Men det innebar inte att bruket upphörde, nej då, verksamheten vid bruket ändrade bara inriktning mot rent brukssmede, antalet smedjor minskade och i en förteckning från 1680 nämns endast 13 smedjor²² och år 1736 endast tio varav en betecknas som öde. Den sista smedjan lades ned så sent som 1925. Men 1769 sysselsattes 27 personer, mästare, gesäller och pojkar med grov- och svartsmide i tre smedjor försedda med 9 eldstäder. De övriga fem smedjorna var alla inrättade för järntrådsdragning och de sysselsatte 40 personer vid 10 saxar eller draglängor samt sex personer vid lika många vattendrivna rullar för dragande av smärre trådsorter till speciellt kard- och synålsfabrikerna.

Utom tråddragning, vilket särskilt under 1700-talet på allt sätt omhulldades, tillverkades olika manufaktur sorter. År 1661 omfattade denna del av tillverkningen följande sorter: bardisan, skovel och spade, hacka och picka, yxa, tälgyxa, jämstör och kofot, gånghästeskor, gångsöm, allehanda bröstkedjor, stocksågar, långsågar, smedjestäd, liar, små och stora navare, stigbyglar, handsåg, sticksåg, vagnkedja, pottangel, allehanda hjulspik, 14-, 12-, 10-, 8-, 6-, 5-, 4-, 3-tums enbred och tvebred spik. 1683 uppräknades 135 olika sorter i den då mellan faktorn och smederna överenskomna taxan. År 1750 omfattar tillverkningen 143 sorter, förutom de redan nämnda är de viktigaste: åder- och plogbillar, nötklavar, ankare och draggar, halster och stekspett, gångjärn, aspar och mälör, skovelskor, murslevar och murhammare m.m. De på kronobruket sysselsatta bildade en värld för sig. År 1682 arbetade 26 mästare, 18 gesäller och 19 lärpojkar i tretton smedjor, 1707 mönstrade generalfälttygmästaren Johan Siöblad folket och hans rulla som skilde på grovsmeds- och spiksmidsämbete, räknade i det förra in 13 mästare, 12 gesäller och 10 lärpojkar, medan det senare omfattar 17 mästare, 22 gesäller och 25 lärpojkar samt dessutom en slipare. År 1760 omtalar mantalslängden 24 personer på faktorsgården, herrskap, drängar och pigor samt vid bruket 24 mästare 22 gesäller i instrument-smed, i skraddare, i skomakare och i mjölnare och 17 gesäller.

Boendemiljö.

Mästarna hade var och en sin egen gård med boningshus och uthus, till gården hörde ett stycke åkermark för vilken de erlade åkerskatt till fogden. Gärdsgårds-syn hölls två gånger årligen och den som inte hade sin åker tillbörligen hägnad fick avträda den till en annan.

Fortsättning på sidan 12

Byggnaderna som låg tätt samman-
gyttrade var en ständig brandrisk, och som
skydd turades man om med vakthållning
på nätterna då två "hjon" samtidigt skulle
hålla brandvakt, men då man hela tiden
hade besvär av att behöva väcka hjonen
tillsattes 1776 en ständig nattvakt med
150 dalers årslön.

Slutfunderingar

Det är i den miljö som namnet Jäder-
holm kom till som du förmodligen redan
gissat, den äldsta grenen som jag hitin-
tills hittat är Klingsmedsmästare och
åldermannen Carl Larsson²³, han torde
vara född runt 1580 om han var runt 30
år när första sonen föddes, han kan vara
född tidigare om det föddes en eller flera
döttrar innan sonen, då kvinnfolk inte
omnämns på något ställe som jag hitin-
tills vet i Bruksarkivet. Om jag fortsätter
resonemanget kan jag utan att skämmas
anta att Carl Larssons far var klingsmeden
Lasse Carlsson²⁴ (född runt 1550)²⁵.
Att Carl Larsson och Lasse Carlsson var
verksamma under perioden som anges är
nedtecknat och att båda var klingsmeder
är också klart. Under senare delen av Jo-
han den tredjes tid gör både Jören kling-
smed och Lasse Carlsson år 1579 några
kredensknivar, vilket är breda knivar att
kringbjuda den skurna steken med vid
hovet.

Jören klingsmed som var av tysk här-
komst rymde från Jäders Bruk 1582 var-
vid all hans egendom konfiskerades till
kronan för att täcka skulderna, han efter-
lämnade hustru och barn samt gård + två
kor, 2 magra och 2 feta svin, hans verk-
stad värderades inte då den redan tillhörde
kronan.

Släktnamnet Jäderholm nämns första
gången 1680 då Märten Svensson Jäder-
holm och hans bror Johan Svensson
Jäderholm sålde sin del i smedja 6 och
flyttade från trakten. Deras far Sven Lar-
sson var förmodligen bror till Klingsmides-
mästaren och åldermannen Carl Larsson
som nämns om tidigare.

Namnet Jäderholm härstammar såle-
des från den lilla holme i Arbogaån som
fortfarande heter Jäders holme och om-
ges av Garpströmmen som inte forar lika
strid i dag som när Jäders Bruk blomst-
rade som mest.

Samtidigt som jag forskar om levnads-
ödena på Jäders Bruk försöker jag följa
alla Jäderholmare som flyttade åt olika
håll i Sverige och se om det går att knyta
ihop de som bär namnet idag vilket är ca
150 st i landet, namnet finns även på
Åland och i södra Finland.

Detta är ett kortare sammandrag ur den
släktbok som jag håller på att samman-
ställa.

Jan Jäderholm

Fotnoter

- 1 1963
- 2 1988
- 3 "Historik och hågkomster om Jäders Bruk" ur Hembygdförningens Arboga Min-
nes Årsbok 1967
- 4 18/5 1359, svenskt Diplomatarium nr 6092
- 5 Jäders Holme = Jäderholm
- 6 Scröderstiernas berättelse 19/4 1755 JBA vol 344 ULA
- 7 Strödda räkenskaper och handlingar, faktorier, KA, RA. (Se även Corin 1978 sid
162)
- 8 Förekommer i Wettinge redan 1544.
- 9 Värvarna lovade mycket men alla löften infriades ej.
- 10 Erik Carlson är den äldsta länken mot det förflutna som jag kunnat spåra upp.
hitintills, han borde vara född 1620-30, han avled 1706. Hans far var troligen Kling-
smidesmästaren Carl Larsson som var ålderman på bruket.
- 11 Rannsaktionsprotokoll 10/5 1617 Topographia Vmid, sid 540 -547 RA
- 12 Karta 1642 LMSA T2 1 - 37.
- 13 Rannsaktionsprotokoll 10/5 1617 Vmid sid 540 - 547 RA. Under 1640-talets
början var även en sågare verksam på platsen. Se Florén 1984.
- 14 Svinsfjäder var en kort pik. Dahlgren E.W 1923 sid 145
- 15 Se Sietz 1943, sid 34f, 107f.
- 16 Nordström 1969 sid 27.
- 17 Faktor Krusbart till Axel Oxenstierna 26/2 1646 AOA E 368 RA
- 18 RP 23/9 1678 ASA A1:7 ULA.
- 19 Faktor Krusbarth klagomål över brukets svåra villkor 17/12 1655 JBA vil 357
ULA. Kronoräkning 1650 JBA vol 316 ULA. Seix 1940 sid 73.
- 20 Nordström 1969 sid 24.
- 21 Förlikning mellan Kohl och Krusbart 11/1 1649 JBA vol 344 ULA.
- 22 Förteckning på smedjor, odaterat. JBA vol 359 ULA c:a 1682.
- 23 Verksam på Jäders Bruk -1607 - 1617.
- 24 "Vapenindustrierna i Arboga under äldre Vasatid" av Åke Meyerson utgiven av
Kungl. Livrustkammaren år 1939
- 25 Han var verksam på Jäders Bruk -1578 - 1614.

Efterlysningar

Undertecknad har nyligen på börjat en inventering av befolkningen i Södertälje lands-
församling 1795 - 1895 och skulle vilja efterlysa nedanstående personer i Anbudet:

Anders Erik Blomquist Loberg, f 27/10 1806 i Strängnäs, inflyttad; troligen från Sträng-
näs, till Bondhälls Båtmanstorp i Södertälje lfs 1827, där han var båtsman.

Anders Staf, f 9/6 1819 i Åker sn och hans hustru Anna Charlotta Tham, f 12/6 1819 i
Värmland. Makarna hade en dotter, Emma Charlotta, f 12/9 1845 i Åker sn.
Anders inflyttade 1848 - 50 troligen från Turinge sn (AB) till Asplund i Södertälje lfs,
där han står som tegelarbetare och avskedad soldat. Han var dömd för snatteri 1846.
1853 flyttade familjen Staf till Södertälje stadsförsamling.

Katarina Lid, f 29/10 1772 i Mariefred (D), änka och fattighjon i Bondhälls Båtman-
storp i Södertälje lfs från 1828 till sin död 1836.

Ar. Anders Ekblom, f 27/9 1791 i Björnlunda sn, torpare i Bondhälls Båtmanstorp i
Södertälje lfs 1820 - 1821/25 och hans hustru Anna Katarina Andersdotter, f 25/5
1795 i Björnlunda sn. De flyttade 1821 - 25 till Södertälje sfs.

C E Loberg, f 20/4 1798 i Gåsinge sn, båtsman i Bondhälls Båtmanstorp i Södertälje
lfs 1820 - 1828, inflyttad 1820 från Åker sn med hustrun Anna Katarina Eriksdotter,
f 16/7 1798 i Södertälje. De flyttade 1828 till Södertälje sfs.

Alla upplysningar om ovanstående personer är av intresse.

Johan Sjöberg
Höglandsvägen 12, 4 tr
152 31 SÖDERTÄLJE
Tel: 08 - 550 181 99
e-mail: jseaberg@hotmail.com

Eldsund i början av seklet

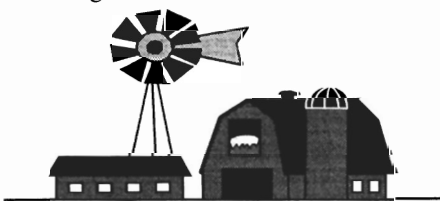
I början av detta sekel bodde min morfar, som var skeppare, med sin stora familj i Eldsund utanför Strängnäs. Bland en av mina morbröders efterlämnade papper fanns följande lilla uppsats som skildrar hur det var att som barn växa upp i denna by. Förmodligen har han skrivit ned sina minnen någon gång kring år 1980.

Som säkert många släktforskare känner till så hade personer tillhörande denna generation ett speciellt och charmfullt sätt att skriva. Man var inte så noga med interpunkteringen och man utelämnade ofta ord som man tyckte var självklara i sammanhanget och därför inte behövde skrivas ut. Som i många andra liknande fall har originalet även här i möjligaste mån varsamt justerats på dessa punkter, liksom stavningen, så att texten förhoppningsvis blivit lättare att läsa för en nutida publik.

*Lars-Gunnar Sander,
Fors Haga*

Barndomsminnen

Jag är född i Eldsund, Strängnäs landsförsamling, Södermanlands län. Eldsund var en bondby som bestod av fyra gårdar. I de flesta byar var namnen på gårdarna Storgården, Oppgården som låg högst upp, sedan längre ner Mellangården och Nergården.

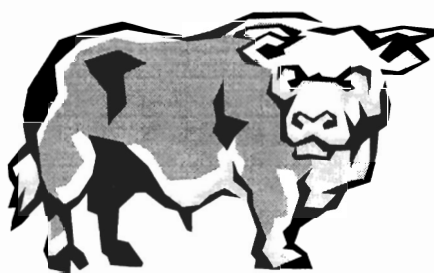

Bönderna var ett gästvänligt folk. Eftersom Eldsund ej låg så långt från staden, 1/4 mil, så sökte luffare och nasare ofta natthärbärg där. Det kunde vara rätt många, ibland även ryska sågfilare. När dom kom på kvällen så fick dom alltid ett mål aftonvard och så fick dom lämna ifrån sig tändstickor för att inte tända eld. Dom fick ligga ute i stall eller ladugård. Alla gånger var dom inte helt nyktra och inte så snygga och renliga. Som barn var man alltid skraj för dom.

Förr i tiden, när det inte var så maskinellt som det är nu, fanns det mycket drängar och pigor som det hette på den tiden. Så byn var mycket befolkad. På den tiden fanns det mycket stora barnkullar inte minst hemma hos oss, 18 stycken på varje familj (1).

Så det var mycket ungar när vi alla kom tillsammans och gjorde rackartyg. Man kunde då som nu, men vi hade mycket roligt med våra lekar. Man hade inga fina cyklar som barn får nu för tiden. Det fick vara ett rostigt tunnband som man rullade och slog på med en pinne. Eller ett ekerlöst cykelhjul - då var det väldigt fint.

Jag minns en gång. Jag hade väl gjort något fuffens eller om hakan slank i onödan. Jag vart rädd och stack iväg hem uppför backen. Det var Gustaf Berglind som sprang efter mig. Han kom ifatt mig så pass att han fick tag i rockärmen på mig, men ej armen. Jag krängde av mig rocken och kom undan. Han vart så full i skratt så han kom av sig. Så jag klarade mig denna gång, men kan inte komma ihåg om det var på skoj eller allvar.

Det fanns mycket djur på gårdarna. På den tiden var man överallt i ladugårdar och stall och vänjdes vid djuren. Man visste vilka som var snälla och vilka som var osäkra. På sommaren när hästarna skulle släppas på grönbete ute i hagen, var vi alltid framme för att få rida. Det tyckte vi var kul.

Vi bodde i Oppgården med alla bekvämligheter långt utanför dörren, 25 m till V.S. (2), 30 m till vedbod. För att inte tala om vattnet som vi hade väl 300 m att gå och hämta nedanför backen över landsvägen som gick till Vansö. På sommaren gick det bra men om vintern när det var snöigt och halt kunde det vara omöjligt. Som bönderna hade mycket djur på varje gård så skulle alla djur ner till brunnen för att dricka. Där var en brunnstake - en grövre stock. Över den en längre stång som låg på tvären även den. I ena änden en klump som motsvarade den vattenstång med vattenhämtaren som sänktes ned i brunnen och på sidan om brunnen en lång träho på 8 m som dom tippade vattnet i. När djuren släpptes ut fick dom komma överens gårdarna emellan om tiden. Annars skulle det korkas igen. När det var regnigt och slaskigt kan ni förstå hurudant det blev för vattenhämtaren. När man gått halvvägs halkade man ikull och fick vända för att fylla hinkarna igen. Man hade två hinkar hängande i ett ok över axeln. Man fick gå i dynga som gick nästan över skorna. Och vilket fint vatten det var, vattnet blev konjaksfärgat. Inte blev man sjuk utav det så där var nog en häl-

sobrunn! Men djuren tyckte om det. Det såg man ofta när folk åkte förbi till eller ifrån Vansö - nog skulle djuren dit för att dricka.

Om kvällarna fick vi hämta mjölk i bondgården - härligt fet som det blev mycket grädd på - och nykärnat smör. Under tiden man väntade på mjölken så kanske man fick ett härligt gott nybakat bröd med färskt smör. Det var mums filibabba för en unge från en stor familj.

Förr i tiden trodde folk mycket på skrock och såg mycket. Till exempel om dom var ute en kväll eller varit borta och åkte hem en månljus och dimmig natt så såg dom hur älvor dansade. Hästarna skyggade och var uppskrämda. När man som barn lyssnade på dom fastnade det alltid något i en, för små grytor har också öron. Till exempel om man gick igenom en skog så tyckte man det prasslade bakom varje buske.

Vår skolväg var ej kort från Eldsund. Tidigt på morgonen före sju måste vi gå eller springa först över Lötgården. Då var det uppodlad åker, fast nu är det övningsfält. Vi gick rakt över mot skogen. I skogskanten fanns det en härligt klar rinnande källa. Där började den mörka skogen. Då tänkte man på den sången man fick lära sig i skolan: "Den Mörka Gran". Där var inte som nu med framdragna kraftledning. Senare blev skogen bortuggen och mycket ljusare (3).

På färden över skogen mötte man alltid någon. Det kunde vara en eller flera luffare som låg i backarna. Då kunde man nästan känna sig skraj. När vi kommit över skogen så kom vi fram till en åker där man fick följa dikesrenarna och man började skymta staden. Det fanns en och annan villa i skogskanten. Någon väg var det inte, utan en fördjupning i åkern på en halv meter som gick i krok. Den enda byggnad som man såg var seminariet. Det fanns inga gator i Storgården. Regementet fanns inte till på den tiden man gick i skolan. Det byggdes först under första världskriget och var färdigt 1921.

När vi kom till seminariet hade vi ännu en bit kvar genom hela staden dvs Trädgårdsgatan fram till Tullskolan.

Det fanns ingen skolbispisning på den tiden utan det blev matsäck med några smörgåsar och en flaska mjölk, som man fick sitta i korridoren och äta. Dom som bodde i staden kunde ju gå hem och äta sin varma mat, och vi satt där med vår kalla mjölk och smörgås.

De första åren fanns det inget elljus utan man hade fotogenlampor. Och för värmen en vedkamin. I hemmet var det likadant med fotogenlampor. Ellyset hade inte blivit så utbrett. Det var så nytt så allmänheten hade inte hunnit få installerat elljus.

Fortsättning på sidan 14

När man började skolan var man väl blyg när man var från landet. Stadsbarnen var väl mera framåt och fräna och hemtama i staden. Men fick man vara med så kom väl vanan i oss också.

Det som jag bäst kommer ihåg från mina första år i skolan var en liten sång som vår aktade lärarinna lärde oss: Till skolan går jag så glad i hågen. Jag tycker jag ser henne än, hon var snäll och glad. Hon var mycket gammal tyckte vi, men i själva verket var hon nog inte 50 år. Hon var inte så stor och hon hade långa kjolar så man knappast såg fötterna på henne - det var väl den tidens mode. Det är skill-

nad mot nutidens mode som skall vara kortkort.

Förr när man var barn kunde man röra på påkarna. Jag kommer ihåg en gång när jag hade glömt en bok som jag behövde efter frukostrasten. Jag hade en timme på mig och jag sprang från Tullskolan till Eldsund fram och tillbaka på denna rast. Då gick det undan ! Gör om det nu den som kan.

*Bertil Sander
(1898-1986)*

Noter

- 1) Det rätta antalet bör nog vara 8. Bertil fick tio syskon men som mest bodde ca åtta samtidigt i föräldrahemmet.
- 2) De gamla Strängnäsborna skilde noga på W.C. och V.S. Vad W.C betyder vet väl alla men att V.S. stod för "Vanligt Skithus" är kanske mindre känt.
- 3) Enligt vad min mor berättat så var skolvägen vintertid betydligt bekvämare. Då kunde nämligen Eldsundsbornen åka skridskor hemifrån och ända fram till Nabbviken alldeles nedanför Tullskolan.

Hur hittar man försvunna sjömän?

Den frågan fick jag på Internet-informationen på Biblioteket. Och jag började fundera. Jag tog också kontakt med landsarkivet i Göteborg – där borde man veta hur man spårar sjömän. Jag fick klart för mig att man borde börja med sjömanshusens arkiv.

En sjöman som gick till sjöss var skriven på den församling där han bott före mönstringen. Han registrerades på det sjömanshus där han mönstrade första gången, och detta sjömanshus följde sjömannen under hela hans aktiva tid – så länge han seglade i svenska fartyg vill säga. Mönstrade han i ett utländskt fartyg finns det inga spår efter honom.

Sjömanshusen inrättades vid mitten av 1700-talet och ersattes 1969 av sjömansförmedlingarna. Arkiven t o m 1939 förvaras på landsarkiven (motsv.) och är i form av rullor, d.v.s. fartygsvis. På Emigrantskivan finns uppgifter från Göteborgs sjömanshus om 20 000 sjömän, som rapporterats saknade eller rymda. Där finns en hänvisning till rederi och fartyg.

I Göteborgs landsarkiv förvaras sjömanshusarkiven från Göteborg, Karlstad, Kungälv, Lidköping, Lysekil, Marstrand, Strömstad, Uddevalla, Vänersborg och Åmål. På en brand i Göteborgs sjömanshus 1802 är den äldre delen av arkivet ofullständig. Min sagesman påpekade att Stockholms och Visby sjömanshusarkiv är kompletta.

Arkiven fr o m 1940 förvaras på Sjöfartsverket, och de är upplagda på namn.

Ett annat arkiv som kan vara av intresse i sammanhanget är Undersöknings- och bestraffningsnämnden – den behandlade klagomål över enskilda sjömän som anmälts av fartygsbefälhavare eller rederi. Man hade möjlighet att utfärda yrkesförbud. Nämnden existerade 1944-1969. 1961-69 fanns Sjömansnämnder, som hade samma uppgifter.

Andra arkiv: Sjöbefälsskolorna, Sjöbefällets pensionskassas understödsförening, Rådhusrätternas arkiv med Sjöprotester och Sjöförklaringar, d.v.s. rättegångshandlingar avseende fartygsolyckor.

Vad gäller världskrigen och krigsförlisningar finns arkivet för Stiftelsen nationalfonden för sjökrigets offer 1919-1988.

Detta var arkiv som man kan vänta sig att finna i landsarkiven, men sedan blir det knepigare. Jag tänker då på rederi-, varvs- och sjöförsäkringsarkiv.

På västkusten verkar det som om rederiarkiv har samlats på Göteborgs landsarkiv. Här kan nämnas Broström-koncernen, som genom köp och dotterbolag omfattar ett 30-tal bolag, Svenska Lloyd Rederi AB, Rederi AB Transatlantic och Ångfartygs AB Göta Kanal samt en mängd rederier som ombesörjde gods- och passagerartrafik efter kusten. Det skall också påpekas att rederier är en ganska sen företeelse – före mitten av 1800-talet sköttes sjöfarten av handelshusen, i vars arkiv man alltså kan hitta handlingar avseende fartyg.

I resten av landet finns rederiarkiv litet här och var. Johnson-koncernen har sitt arkiv i Ängelsberg, SVEA-bolagets och Neptun-bolagets arkiv finns på Föreningen Stockholms Företagsminnen. Statens Sjöhistoriska Museum i Stockholm har en rad person-, släkt- och företagsarkiv med anknytning till sjöfarten. Jag föreställer mig att en del kommunarkiv också härbärgerar sjöfartsarkiv.

Jag vill också peka på en annan institution, som man inte tänker på i första hand, nämligen Frälsningsarméns Eftersökningsbyrå. Frälsningsarmén har, genom sina internationella kontakter, bedrivit framgångsrika forskning efter försvunna personer de sista hundra åren.

Jag har arkivförteckningen från Göteborgs Landsarkiv och hjälper gärna till att leta fram ev. intressanta arkiv om det behövs.

Margareta Gustafsson
Tel 016-13 11 80

Släktforskar dagarna i Jönköping 28-30 augusti 1998.

Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening är, liksom många andra föreningar för släkt-, hembygds- och folklivsforskning ansluten till Sveriges Släktforskarförbund. Varje år anordnas släktforskar dagar med föreläsningar, utställningar och riksstämman på år från år bestämda platser i vårt land. Årets värdar var Jönköpingsbygdens Genealogiska Förening med hjälp av angränsande föreningar i norra Småland. Lokal för dagarna var Folkets Hus, som ligger centralt i Jönköping.

De föreningar, som åtar sig värdskapet lägger ner ett stort arbete för att ordna allt till det bästa. Först måste tillräckligt stora och lämpliga lokaler anskaffas. Där måste finnas salar för föreläsningar och för riksstämman. I år var antalet anmälda ombud 158 st., som representerade 76 lokala föreningar. Lokaler måste också finnas för utställare. Släktforskarföreningar från hela landet kan visa prov på sin verksamhet. Försäljare av material av olika slag för släktforskning kan här finna köpare.

Jag var i år med som ombud för vår förening på riksstämman, men passade naturligtvis också på att ta del av så mycket som möjligt av allt annat som bjöds. Vi släktforskare är ju oftast ensamjobbare vid läsapparater och numera också datorer. Så därför känns det bra, att komma ut och träffa gelikar och att få veta mer om vad som händer på området släktforskning.

Ordförandekonferensen var förlagd till fredagen. Tre huvudfrågor stod på programmet. De var: Frågan om kvaliteten i släktforskning, Frågan om tillgång till personuppgifter och Frågan om att få unga människor att intressera sej för släktforskning.

Vad gäller kvaliteten så var väl alla överens om, att den måste bli så bra som möjligt. Att frågan är aktuell beror kanske främst på, att på grund av arbetslösheten i vårt land, så engageras många i ALU-arbete, som kan bestå i att skriva av kyrkoboksmaterial. Att läsa och tyda gamla handstilar är inte det lättaste och därför är risken stor, att fel uppstår. Samma gäller tillförlitligheten hos de omfattande registreringsarbeten, som pågår på många platser, och som utförs av snabbutbildad ALU-personal, som an-

ställs i 6-månadersperioder. Det innebär, att när en person börjar bli hemmastadd med materialet, så får han eller hon sluta, och en ny person anställs. En annan risk, som påtalades är, att fler och fler frestas att ta hem material från hemsidor på Internet, utan att kontrollera att uppgifterna är riktiga.

Under den här punkten togs också upp vilka krav, man borde kunna ställa på kursledare. Ex. på "körkort för släktforskare" kunde vara, att visa upp egen väl-dokumenterad forskning med utgångspunkt från en proband född på 1800-talet. Frågan om "legitimerade cirkelledare i släktforskning" har varit uppe till diskussion tidigare. Men då som nu har det stannat vid diskussion. Det ligger också i studieförbundens intresse, att få bra kursledare.

När det gäller den nya "Personuppgiftslagen" medverkade **Margareta Åberg** som är anställd vid Datainspektionen. Hon berättade bl. a. följande: Vår Svenska datalag från 1943 är äldst i världen. Den upphör 1998-10-24. Den ersätts av en ny lag, Personuppgiftslagen, som ska skydda vad som är skyddsvärt för personlig integritet.

I stort sett har den samma innehåll som datalagen, men utvidgar begreppet register till att gälla alla register. Privata register blir undantagna Personuppgiftslagen. Nästan allt blir tillåtet, om man får tillstånd av de personer, som omfattas av registret, att föra in dem där. Att upprätta medlemsförteckningar torde alltså vara tillåtet. Men, att lägga ut dem på Internet blir förbjudet. Varför? Jo, då blir det tillgängligt för 3:dje land d.v.s. land som inte är med i EU!

Var och en har rätt att skriva en bok, även en släktbok. Den rättigheten skyddas i grundlagen. Det blir fullständigt fritt att publicera släktböcker i upplagor under 100 ex. Men vi får inte lägga ut våra tilltänkta släktböcker på Internet. Se ovan om 3:e land.

Men om vi lägger boken på en CD romskiva, då får den läggas ut på Internet. Låter det krångligt? Jomennisst! Då vi fick ställa frågor hade Margareta svårare, att ge precisa svar. Hennes slutord blev: "Behandla reglerna med förnuft" I Men

nog verkar det som om mycket i Personuppgiftslagen inte är så väl genomtänkt.

För att intressera barn och ungdomar för släktforskning avser Släktforskarförbundet, att gå ut till ca 4000 skolor med inbjudan till uppsatstävling. Med inbjudan skickas en folder, som går under namnet "Jakten på min släkt". Ämnet är fritt. Uppsatsen ska vara insänd före 1:e april 1999. Tävligen indelas i två grupper. Den ena omfattar elever upp till åk 6, den andra från och med åk 7. Förbundet förväntar sej, att lokala släktforskarföreningar hjälper till med information till skolorna och bedömning av innehållet i inlämnade uppsatser.

Under lördagen stod flera intressanta 45-minuters föreläsningar på programmet. Knekten i helg och söcken presenterades av **Björn Lippold**, chef för Garnisonsmuseet, Skövde. Folkrörelserna byggde demokratin. Om det pratade **Anders Jonsson**, skriftställare i Sthlm. Från scen och kabaret, som **Uno "Myggen" Eriksson**, Göteborg kåserade om och Faktorier, som **Egil Skog**, hembygdsforskare i Huskvarna berättade om. Frågan är väl om ämnena hade direkt koppling till släktforskning.

Riksstämman var också förlagd till lördagen. Den leddes av fd justitieminister och släktforskare **Carl Axel Petri** och blev nära tre timmar lång. Vid val av styrelse, ordförande och revisorer följdes valberedningens förslag. **Ted Rosvall** från Falköping lät genom en föreningsmedlem från Falköping föreslå sej själv till posten som ordförande i Förbundet. Vid begärd votering fick han ett fåtal röster. **Krister Larsson Lager svärd** omvaldes. För den som är närmare intresserad av vad som tilldrog sej under Riksstämman hänvisar jag till informationshäftet "Angeläget", som finns i föreningslokalen i Eskilstuna.

Fortsättning på sidan 16

Adressat:

Fortsättning från sidan 15

Under söndagen avlöste föreläsningarna varandra med en kvarts paus mellan varje. Programmet såg ut så här:

Kl 10. **Carl Axel Petri**, f.d. Hovrättspresident i Jönköping: "Domen mot Skytten och Draken ur Göta Hovrätts arkiv."

Kl 11. **Lars Olof Lööf**, Museiintendent Göteborg "Smeder i Tabergs Bergslag".

Kl 12. **Kalle Bäck**, Universitetslektor i historia Linköping "Brott och straff under 300 år".

Kl 13. **Sam Blixt**, Adjunkt Oskarshamn "PLF databas, uppbyggnad och användning".

Kl 14. **John Curman**, Agronom i Upplands Väsby "Om släkten Lundström i Jönköping: kistebrev och tändstickor".

Kl 14.45. Avslutning och inbjudan till Släktforskar dagar i Karlstad 1999.

Som synes många intressanta ämnen och kunniga föreläsare.

Jag hann med att lyssna på Carl Axel Petri, Kalle Bäck och John Curman. Skytte och Drake var två adelsmän, som blev kapare, men ställdes till svars för sina eskapader. Skytten miste huvudet. Draken svor sej fri under galgen och levde vidare gift med Drakens syster. Kalle Bäck beskrev livligt brottsligheten under 1600-talet och framåt och de fasliga straff, som dömdes ut. Men han konstaterade, att brottsligheten inte är större nu än då. John Curman, som själv är en Lundströmsättling, berättade om sin släkt med boktryckare, orgelbyggare och tändsticksfabrikörer. Om deras liv och verksamhet vittnar Tändsticksmuseet. Tyvärr så hann jag aldrig dit.

Visst var jag nöjd med Släktforskar dagarna i Jönköping. Men helt belåten var jag inte. Varför fanns inte en enda kvinnlig föreläsare? Precidiet vid stämman bestod av tre musketörer: ordförande, vice ordförande, sekreterare och som förbundsordförande. "Den fjärde mannen (D'Artagnan)". I ordförandekonferensen deltog 51 personer, 38 var män och 13 var kvinnor. Att det därför i alla sammanhang var män som pratade är självklart. Så kompakt manlig dominans kan jag inte minnas att det varit vid de sex tidigare släktforskar dagar, som jag varit med om. Nästa år kommer dagarna och stämman att hållas i Karlstad. Då hoppas jag, att få se och höra fler kvinnor som föreläsare.

Kajsa Nilsson.

Krigsarkivet är ju alltid intressant för i regel så hittar man på någon soldat i anorna förr eller senare och av den anledningen så hade arkivarie Per Clason inbjudits för att hålla ett föredrag den 15 september i Strängnäs. Detta möte hade samlat 27 personer och det fanns några som inte var medlem i vår förening eftersom detta var utannonserat via Medborgarskolan. Per Clason pratade givetvis om vad man kan finna på Krigsarkivet.

GM = Generalmönsterrulla. Mellan GM finns Brödmönsterrulla. När man tagit fram GM bör man ta fram Regementsrullan och titta på den.

Pensionskassan kan innehålla ev. namnteckning och det kan ju vara roligt att få tag på ifrån sina anor.

Efter 1886 finns det inga GM. Beväringssystemet börjar 1809.

Det finns Legokontrakt = soldatkontrakt på varje soldat. Från 1720 så är blanketterna förtryckta.

30 år fodrades för att få pension som soldat. Det finns även straffrullor.

Givetvis kan man leta efter soldater på 1900-talet också.

Man ska alltid fråga den receptionist som finns tillgänglig och var inte blyg för att fråga, om man inte frågar så får man aldrig veta något.

Till kvällen hade jag tagit med mig 4 st nr. av Anbudet och tänkte att det räcker säkert, men pyttsan dom försvann som rök och det kom mer folk och frågade efter tidningar.

Anita Carlsson